גמ' חומר מכלל דנדר הוא והא מותר קתני אסיפא דאידך בבא קתני [א]שבועה שאיני ישן שאיני מדבר שאיני מהלך אסור זה חומר בשבועות מבנדרים: חומר בנדרים מבשבועות כיצד כו': רב כהנא מתני אמר רב גידל אמר רב ורב טביומי מתני אמר רב גידל אמר שמואל מנין שאין נשבעין לעבור על המצות ת"ל [ו]לא יחל דברו [ב]דברו לא יחל אבל מיחל הוא לחפצי שמים מאי שנא נדר דכתיב [ו]איש כי ידור נדר לה' לא יחל דברו שבועה נמי הא כתיב [ו]או השבע שבועה לה' לא יחל דברו אמר אביי [א]הא דאמר הנאת סוכה עלי הא דאמר שבועה שלא אהנה מן הסוכה אמר רבא וכי מצות ליהנות ניתנו אלא אמר רבא [ג]הא דאמר ישיבת סוכה עלי והא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה ושאין נשבעין לעבור על המצות מהכא נפקא ליה מהתם נפקא ליה דתניא [ד]יכול נשבע לבטל את המצוה ולא ביטל יכול יהא חייב

תלמוד

רש"י

גמ' מדקאמר חומר בשבועות מבנדרים. כלומר דזה חומר טפי בשבועות מחומרא דנדרים מכלל דנדר מיהא הוי כי אמר קרבן לא אוכל לך וכו' דאיסור נדר איכא מדרבנן אלא דלא לקי מדאורייתא ולא מיחייב קרבן שבועה כי היכי דמחייב בשבועות: והא מותר קתני. בנדרים דאפילו שום איסור ליכא: אסיפא. הא דקתני חומר בשבועות מבנדרים דמשמע דנדר חשיב לא קאי ארישא דקתני קרבן לא אוכל לך אלא אסיפא דאידך בבא (לעיל יד:) דקתני קונם שאיני ישן שאיני מדבר הרי זה בלא יחל דברו [א]ואוקמא רבינא עלה לעיל (טו.) לעולם כדקתני שאיני ישן ומאי בל יחל בל יחל דרבנן דהיינו איסור דרבנן אבל שבועה שאיני ישן שאיני מדבר מדאורייתא אסור וזה חומר בשבועות מבנדרים שבשבועה חלה על דבר שאין בו ממש וחייב קרבן מה שאין כן בנדרים: אבל מיחל הוא לחפצי שמים. שאם נדר לעבור על אחת מן המצות אין שבועה חלה עליו ומיחל לאותה שבועה דמושבע ועומד הוא לקיימה ואין שבועה חלה עליו ויכול לחלל דברו: מאי שנא נדר. דאמר כי נדר על המצוה חל עליו הנדר וכי עבר ועשה המצוה קם ליה בלא יחל: דכתיב כי ידור נדר לה'. דאפילו בחפצי שמים דלה' לא יחל דברו: שבועה נמי. תחול עליה אם נשבע לעבור על המצוה [ב]: והכתיב נמי או השבע שבועה לה' לא יחל דברו. דלה' סמוך אאו השבע דמשמע נמי לה' השבע שבועה לא יחל דברו: אמר אביי הא דאמר הנאת סוכה עלי הא דאמר שבועה שלא אהנה מן הסוכה. כלומר הא דקתני מתניתין שנודרין על המצוה כגון דאמר הנאת סוכה עלי דהשתא קאסר חפצא עליה דהכי מצי למידר אפי' לכתחילה כדאמרינן לעיל [טו:] אע"ג דמשועבד לאשתו בתשמיש חל עליו הנדר כי אמר הנאת תשמישך עלי שאינו אוסר עצמו עליה אלא לדידה אוסר עליו. וקסבר אביי דבכל לשון שבועה לא מצינו דתיחול עליה דאי אמר שבועה הנאת סוכה עלי דהנאתה אוסר עליו [ג] דהא ודאי לא הויא שבועה אלא נדר דכיון דקאמר עלי היינו נדר דכל היכא דקאמר עלי אמרינן היינו נדר וחייב באחריותו ונדר הוא כי אמר הכי אפילו לכתחלה מצי נדר וקאסר חפצא עליה אבל שבועה לא מצי לאוקמי אלא כגון דאמר שבועה שלא אהנה וכהאי גוונא לא חייל עליה דלא מצי למיסר נפשיה עליה דמצוה כי קאמר שלא אהנה דאוסר עצמו במצוה שהוא משועבד לו וכה"ג מיירי חומר בנדרים מבשבועות דבנדרים אומר קונם הנאת סוכה עלי ובשבועה שלא אהנה: וכי מצות ליהנות ניתנו. דקאמר הנאת סוכה עלי הא לא ליהנות ניתנו ולא מצי למיסר נפשיה בהנאתה דהא לא חשיבה [ד] הנאה מצוה דלא ניתנו בשביל הנאה: אלא אמר רבא וכו' ישיבת סוכה עלי. כדאמרן דבישיבת סוכה עלי קאסר חפצא עליה: ובשבועה שלא אשב. קאסר נפשיה מן חפצא והא לא מצי למיעבד דמשועבד הוא למצוה ולהכי לא חיילא עליה שבועה: יכול יהא חייב. קרבן שבועה:

תלמוד

ר"ן

[ה]מכלל דאוכל דאכילנא משמע. דהא נקט לאו והן: היו מסרבים בו לאכול ואמר אכילנא אכילנא והו אמר שבועה שאוכל דאכילנא משמע וכו'. לפום האי לישנא משמע דכי היכי דצריך הוכחה לומר דשאוכל דלא אכילנא משמע ה"נ צריך הוכחה דשאוכל דאכילנא משמע. וכרים פרק שבועות שתים בתרא[ו] באוקמתיה דאביי גופיה לא משמע הכי אלא דסתמא בלא שום הוכחה שאוכל דאכילנא משמע וכבר כתבתי שם שזו מן הסוגיות המתחלפות וכתבתי שם גם כן דסוגיא דהתם עדיפא טפי: מיעקם לישניה הוא. כלומר שהאריך באלף ונראה כאומר שאי אוכל ותיקן אדעתין הכי לפי שאין דרך בני אדם לומר שאי אוכל אלא שלא אוכל: ואמר שבועה שלא אוכל דאכילנא משמע. לאו למימרא שיהא מושבע שיאכל אלא לומר שאינו מושבע שלא יאכל דהכי אמר ליה וכי נשבעתי שלא אוכל עמך והלא כבר אמרתי לך דאכילנא: ולענין הלכה כבר כתבתי בפ' שבועות שתים בתרא שהרמב"ם ז"ל פסק כאביי וכסוגיא דהתם והארכתי שם בטעמו של דבר בס"ד אבל הרמב"ן ז"ל פסק כרב אשי דלעולם שאוכל דאכילנא משמע ושלא אוכל שלא אוכל משמע[ז]: פיסקא זה חומר בנדרים מבשבועות וכו':

גמ' מכלל דנדר הוא. דמדקתני דשבועה חמורה מנדר משמע דבנדר נמי איכא איסורא אלא דלא חמיר כשבועה: והא מותר קתני. דתנן[ח] לא אוכל לך מותר: על סיפא דאידך קתני לה שבועה שאיני ישן שאיני מדבר שאיני מהלך אסור. ובהא שייך למימר חומר בשבועות מבנדרים דנדרא מיהא הוי מדרבנן וכדבעינא לאוקמא לעיל [טו.] בבל יחל מדרבנן אלא דשבועה חמורה מנדר דאסור מדאורייתא. ונקיט לה הש"ס להאי פרוקא אליבא דרבינא משום דקושטא דמילתא כוותיה היא דבל יחל דמתני' דרבנן קאמר. והאי דלא דייקינן נמי גבי חומר בנדרים מבשבועות מכלל דשבועה מיהא איתא משום דלאו הכי נמי דליתא ולקי בה משום שבועת שוא אלא שאינה חלה לבטל את המצוה: אבל מיחל הוא לחפצי שמים. אם יש בשבועתו בטול חפצי שמים מיחל שבועתו: לה' לא יחל דברו. אפילו יש בנדרו בטול מצות השם לא יחל: שבועה נמי הא כתיב או השבע וכו'. דלה' קאי נמי אהשבע שבועה: הא דאמר הנאת סוכה עלי הא דאמר שבועה שלא אהנה מסוכה. כלומר סברא הוא דלה' לא קאי אשבועה אלא אכי ידור נדר משום דנדר בדין הוא שיחול על דבר מצוה לפי שהוא אוסר על עצמו הנאת סוכה שלשון נדר כך הוא ואין מאכילין את האדם דבר האסור לו אבל לשון שבועה היינו שלא אשב בסוכה ולא כל הימנו להפקיע עצמו ממצות סוכה שהוא מצווה בה: אמר רבא וכי מצות ליהנות ניתנו. רבא לאו אטעמיה דאביי מקשה דודאי שפיר קאמר אלא אלישניה דאי אמר הנאת סוכה עלי יושב בה ישיבה של מצוה דמצות לאו ליהנות ניתנו: אלא אמר רבא הא דאמר ישיבת סוכה עלי הא דאמר שלא אשב בסוכה. וא"ת וכי אמר ישיבת סוכה עלי מאי הוי הא דבר שאין בו ממש הוא וי"ל דהכא במאי עסקינן כגון דאמר קונם סוכה לישיבתה עלי ורבא לא חש לתרוצי אלא לשון הנאה דאמר אביי אבל אין ה"נ דבאומר סוכה לישיבתה עסקינן. אבל בתוספות אמרו שאפילו אמר קונם ישיבת סוכה עלי מהני דלא מקרי דבר שאין בו ממש אלא בשאינו מזכיר שם החפץ שאוסר עליו כגון שאני ישן שאני מדבר אבל כשמזכיר החפץ הנאסר דבר שיש בו ממש הוא ולפי זה מאי דאמרינן בפרק אע"פ (כתובות דף נח:) ובפרק בתרא דמכילתין (דף פה:) גבי מקדיש מעשה ידי אשתו דמוקמינן באומר יקדשו ידים לעושיהן לאו דוקא באומר אלא נעשה כאומר קאמר כיון שהזכיר את הידים. וא"ת ואפילו כי אמר ישיבת סוכה עלי למה אסור בישיבה של מצוה והא כיון דמצות לאו ליהנות ניתנו הרי אינו נהנה מן הסוכה כלל תירצו בתוספות דמ"מ כיון שאסר ישיבתה עליו אע"פ שאין לו בו הנאה חל ולפי זה אמר קונם זריקת צרור ליס עליו אסור אע"פ שאין לו בזריקתו הנאה אסור לזורקו. מיהו דוקא במפרש ישיבת סוכה או זריקה צרור אבל באומר קונם סוכה עלי קונם צרור זה עלי יושב ישיבה של מצוה וזורק אותו צרור שנאסר בו ליס אם רצה דמסתמא לא אסר על עצמו אלא הנאה בלבד דהא מקדיש בהמתו אסרה עליו ועל כל העולם ואפ"ה אינה אסורה בנגיעה הכא נמי איסור סתם אכילה והנאה משמע אבל כל שפירש לאסור על עצמו אפילו נגיעה חייל:

מד

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ג מהלכות נדרים הלכה ו ז סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רטו סעיף א וסימן רלט סעיף ד:

תוספות

הא דאמר ישיבת סוכה עלי והא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה. פי' היכא דאמר ישיבת סוכה עלי קונם מיחל חייל משום דסוכה אינה משועבדת לו אבל היכא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה וגופו משועבד לסוכה לא חיילא וא"ת אדמפליג בנדרים לשבועות ליפלוג וליתני בשבועי' דבשבועות נמי זימנין דחיילי היכא דאמ' ישיבת סוכה עלי שבועה וי"ל דלהכי אלא אורחא דמילתא קתני דסתם נדרים החפץ נאסר עליו וסתם שבועות קאסר נפשיה אחפצא וה"ק זה חומר בנדרים מה שאין בנדרים דהיינו דקאסר חפצא עליה ממה שאין בשבועות והיינו דקאסר נפשיה אחפצא ועי"ל ודאי בשבועות לא חייל בשום צד אפילו היכא דאמר ישיבת סוכה עלי שבועה וטעם גדול יש בדבר דבשבועות כיון דסתם שבועות קאסר נפשיה אחפצא ולא קאסר חפצא אנפשיה א"כ אפילו כשאמר ישיבת סוכה עלי שבועה אפ"ה מתרצינן שבועתיה וחוזרה על נפשיה והוי כאילו אמר שבועה שלא אשב בסוכה והאי דאמר ישיבת סוכה עלי שבועה לא משום דקאסר חפצא עליה דבודאי בשבועות לא שייך בה אלא יד שבועה הוי ולעולם קאסר נפשיה מחפצא ובנדרים לאידך גיסא:

מסורת הש"ס

א) [לעיל טו.], ב) [עיין תוס' חגיגה י. ד"ה לשמואל], ג) [עיין תוס' שבועות כה. ד"ה משא"כ הסברא ענין להלן], ד) [שבועות כ.], ה) [עיין עוד לע"ל], ו) [שבועות יט:], ז) ע"כ שייך לע"ל, ח) [לעיל טו:],

תורה אור השלם

ו. אִישׁ כִּי יִדֹּר נֶדֶר לַיי אוֹ הִשָּׁבַע שְׁבֻעָה לֶאְסֹר אִסָּר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכָל הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה: במדבר ל ג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אסיפא וכו' ואמר רבינא וכו' ומאי בל יחל בל יחל מדרבנן דהיינו: (ב) ד"ה שבועה נמי וכו' המצוה דהכתיב נמי בצ"ל והד"א: (ג) ד"ה אמר אביי וכו' אוסר עליו הא ודאי וכו' ואפילו לכתחלה מצי נדר דקאסר חפצא וכו' למצוה והיכי קאמר שלא וכו' דבנדרים אמר קונם: (ד) ד"ה וכי מצות וכו' לא חשיבא מצוה הנאה דלא ניתנו:

מוסף רש"י

שבועה שאיני ישן. דשבועה חלה על דבר שאין בו ממש (לעיל טו.). וכי מצות ליהנות ניתנו. שהמצות שניתנו לישראל לא ליהנות ניתנו להם, לא לשם הנאה ניתנו להם, אלא גזירת מלך היא עליהם (חולין פט.) לעול על צואריהם ניתנו (ר"ה כח.). ולא ביטל יכול יהא חייב. ויהא זו קרויה הרעה שהוא מריע לעצמו שמבטל את המצוה (שבועות כז.).

פירוש הרא"ש

הא מותר קתני. ס"ד דאקרבן שאוכל לך קאי וכהא קתני מותר דמשמע דלא הוי נדר כלל ולישנא דחומר בשבועות מבנדרים משמע דנדר הוי אלא דלא חמיר כשבועה: על סיפא דאידך שאני ישן כו'. ואוקימנא לעיל דהוי בל יחל מדרבנן: מנין שאין נשבעין לעבור על המצות. כלומר אם נשבע לבטל את המצוה דלא הוי שבועה: מ"ש נדר דכתיב איש כי ידור נדר לה'. משמע אפילו בחפצי השם לא יחל דברו: שבועה נמי כתיב או השבע שבועה לה'. דלה' דכתיב בקרא אכולהו קאי: אמר אביי הא דאמר [הנאת] סוכה עלי. כלומר היינו טעמא דגבי נדר דרשינן מכי ידור נדר לה' שנדרים חלין על דבר מצוה משום דכל נדר אוסר החפץ עליו הלכך אינו נראה כנודר לבטל המצוה שהרי לא קבל על עצמו אלא אסר החפץ עליו ואין מאכילין לאדם דבר האסור לו אבל כל לשון שבועה הוא אוסר עצמו מלעשות את הדבר וכיון שהוא מחויב לעשות המצוה לאו כל כמיניה להפקיע א"ע מחיוב המצוה הלכך לא דרשינן לה' על השבע שבועה: אמר רבא וכי מצות ליהנות נתנו. קשיא ליה לרבא על מה שהזכיר אביי הנאה בדבריו משום דמצות לאו ליהנות נתנו ואם אמר הנאת סוכה עלי לא נאסרה עליו דלא מקריא הנאה מה שהוא מקיים מצות המקום:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones